Význam univerzít v sociálno-vednom výskume v oblasti hodnôt na *Slovensku*

The Importance of University in Social-science Research of Values in Slovakia

Lívia Pížová[39], Beáta Balogová[40]

Príspevok vyšiel ako výstup z riešeného projektu VEGA ev. č. 1/0134/17 *Význam hodnotovej orientácie - očakávania a perspektívy mladej generácie z hľadiska jej uplatnenia na trhu práce.*

Abstrakt

Predložený príspevok je fokusovaný na problematiku hodnôt a hodnotových orientácií v podmienkach *Slovenskej republiky*. Obsahovou analýzou uverejnených záverečných a kvalifikačných prác registrovaných v *Centrálnom registri záverečných prác* za obdobie rokov 2006 – 2016, bolo cieľom poukázať na význam slovenských univerzít, ktoré predstavujú kľúčový prvok v bazálnom výskume hodnôt a hodnotových orientácií. Analýzou upozorňujeme na inakosť a heterogénnosť vnímania hodnôt a hodnotových orientácií v kontexte sociologickej, psychologickej, filozofickej, etickej a v neposlednom rade v optike sociálnej práce.

Kľúčové slová: Univerzita. Sociálno-vedný výskum. Hodnoty. Hodnotové orientácie. Záverečné a kvalifikačné práce. Slovensko.

Abstract

The present article is focussed on the issue of values and value orientations in the *Slovak Republic*. The aim of content analysis of published final qualification works registered in the *Central Register of Theses* for the period 2006 - 2016, is to highlight the importance of Slovak universities, which are the key element in fundamental research of values and value orientations. This analysis advert to diversity and heterogeneity of perception of values and value orientations in the context of sociological, psychological, philosophical, ethical, and not least in the optics of social work.

Keywords: University. Social-science Research. Values. Value orientations. Theses. Slovakia.

Úvod

Univerzity v priebehu celých moderných dejín zastávali rolu inštitúcií, ktoré určovali trendy a podobu vzdelávania. Aj keď korene európskych univerzít siahajú hlboko do stredoveku, idea univerzity a jej spoločenskej úlohy je moderným výtvorom. Univerzita bola

[39] Interná doktorandka na Inštitúte edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov; *e-mailová adresa*: **pizovalivia@centrum.sk.**

[40] Riaditeľka Inštitútu edukológie a sociálnej práce, Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov; *e-mailová adresa:* **beata.balogova@ff.unipo.sk.**

kľúčovým miestom, v ktorom vznikali hodnoty prosperujúce sociálnej integrácii. Na druhej strane bola tzv. *„tréningovým poľom"*, na ktorom cvičili vzdelávateľky a vzdelávatelia, ktorí mali tieto hodnoty šíriť a transformovať do podoby spoločenských zručností (Bauman 2005).

Ako tvrdí vyššie menovaný autor, ani jedna z prezentovaných úloh už dnes nefunguje. Terajšiu situáciu univerzít možno vnímať ako krízovú, a to jednak vo vzťahu k ich autonómií a tiež, k ich ústrednému postaveniu, ktoré prehlasuje *Magna Charta európskych univerzít*. Došlo k prudkému *oslabeniu inštitucionálnych záruk univerzitnej autonómie.* Prestíž dnes získavame a strácame za múrmi univerzít a v minulosti známy kľúčový súd univerzálneho stavu, zohráva menšiu rolu. Univerzity musia bojovať v údajne rovnakých podmienkach s mnohými ďalšími činiteľmi (s túžbami a obavami dnešných spotrebiteľov, s technologickým pokrokom a revolúciou, ktorá spôsobuje to, že všetky naučené zvyky a zručnosti nie sú výhodou, no skôr handicapom). Krátkodobá profesionálna výučba (zaistená napr. zamestnávateľom) zameraná na perspektívne zamestnanie, či flexibilné kurzy, manuály na sebavzdelávanie, sú často lákavejšie ako úplné univerzitné vzdelanie. Štát je v stále menšej miere ochotný financovať univerzity z verejnej kasy. Strata univerzálnej použiteľnosti univerzít a ich relatívna chudoba navyše spôsobuje, že univerzitné vzdelanie je pri konkurenčnom boji v ďalšej nevýhode. Pokiaľ by sa potvrdila skutočnosť neustále narastajúcich výdavkov a školného študentiek a študentov, mohlo by sa stať, že univerzitné vzdelanie by nebolo považované za výhodnú investíciu a je možné, že by svoju hodnotu stratilo úplne.

Nádej univerzít Bauman (2005) vidí v adaptácii na nové postmoderné udalosti. Práve univerzity sa môžu významne *zhostiť dobovej úlohy*. Majú šťastie, že nie sú totožné[41], no naopak sú heterogénne. Nemožno ich merať rovnakým metrom, a čo je podľa autora najdôležitejšie, nehovoria jedným hlasom. Práve pluralita ich robí jedinečnými. Jedine *„príprava pre život"* a vzdelávanie môže rozvíjať toleranciu voči odlišnostiam, posilňovať kritické / sebakritické schopnosti a zodpovednosť za vlastnú voľbu a jej dôsledky.

Cieľom nasledujúceho textu bude popísať úlohu univerzít v bazálnom výskume hodnôt a hodnotových orientácií[42]. Stanovený zámer budeme sledovať prostredníctvom vyhľadávania a následnej analýzy záverečných – bakalárskych, magisterských a dizertačných prác evidovaných v *Centrálnom registri záverečných prác* za obdobie rokov 2006 – 2016, venujúcich sa multidisciplinárnym prienikom viacerých vedných disciplín (sociológie, psychológie, etiky, pedagogiky, manažmentu, etnológie a pod.) zabezpečujúcich interdisciplinárny charakter hodnôt a hodnotových orientácií.

1. Oblasť bazálneho výskumu v oblasti hodnotových orientácií v rámci záverečných prác na slovenských univerzitách v multidisciplinárnom kontexte

Prvú skúmanú oblasť tvorili obsahové analýzy uskutočnené na základe vopred nadizajnovaných podmienok (ktorým sa budeme venovať neskôr). Zamerali sme sa na oblasť

[41] V rámci jednej univerzity existuje veľké množstvo katedier, inštitútov, smerov, škôl a pod.

[42] *Hodnota* nám dáva odpoveď na substanciálnu otázku, prečo konáme tak, ako konáme (Kondrla 2007). Determinuje oblasť motivácie, teda štart a začiatok každého konania, no zároveň je aj cieľom toho, čo chceme dosiahnuť. Hodnota má, ako uvádzajú autori Křivohlavý (2006); Kondrla et al. (2013); Hayesová (2013) a Mihálíková (2013), nezastupiteľný význam pre rozhodovací proces a celú sebarealizáciu človeka. Hrá podstatnú rolu pri posudzovaní morálnych hodnôt a pri tvorbe etického kontextu sociálnych celkov. Okrem hodnôt sú veľmi významné práve *hodnotové orientácie* tvoriace relevantnú súčasť štruktúry osobnosti. V nej sú zosumarizované podľa Lajčiakovej a Blaščíkovej (2003) všetky životné skúsenosti nadobudnuté počas jej rozvoja. Ide o systém zvnútornených hodnôt, ktoré určujú smerovanie (orientáciu) v konaní človeka.

názvu prác, autoriek a autorov, školiteliek a školiteľov, univerzít a ich študijných odborov a napokon na popis využitej metodológie. Práce sme spočiatku vyhľadávali v multidisciplinárnom kontexte, t. j. bez akejkoľvek selekcie (napr. v rámci študijného odboru, cieľovej skupiny a pod.), no neskôr sme sa bližšie špecifikovali na študijný odbor sociálna práca.

Medzi *kritériá výberu* záverečných prác prostredníctvom *Centrálneho registra záverečných prác* (ďalej *CRZP* 2016) patrili nasledujúce:

- za názov hľadaného pojmu sme určili pojem *"hodnotové orientácie"* [43],
- rok odovzdania sme vymedzili intervalom rokov *2006 až 2016*,
- za jazyk sme zvolili *slovenčinu*,
- označili sme možnosť zobrazenia *výlučne zverejnených prác*.

Na základe takto nastavených podmienok vyhľadávania záverečných prác sme sledovali nasledujúce *ciele:*

- zistiť *počet a vytvoriť zoznam* (s uvedením názvu témy, mena autora, mena školiteľky a školiteľa, roku vydania, názvu študijného odboru a univerzity) *všetkých uverejnených záverečných prác zameraných na problematiku hodnotových orientácií v podmienkach Slovenska za obdobie rokov 2006 – 2016*,
- zistiť, *ktorá univerzita a v rámci akého študijného odboru sa venuje výskumu hodnotových orientácií*,
- zistiť *zastúpenie odborníčok a odborníkov na slovenských univerzitách, ktorí sú školiteľkami a školiteľmi záverečných prác v prvom, druhom a treťom stupni vysokoškolského štúdia a vytvoriť ich zoznam*.

Vo vzťahu k prvému cieľu sme zistili, že téme hodnotových orientácií od roku 2006 doposiaľ (najmä však od roku 2012) venovalo pozornosť *22 záverečných prác*, z čoho 7 predstavujú bakalárske práce a zvyšných 15 sú magisterské práce. Prevažná väčšina tém sa zaoberala hodnotovými orientáciami študentskej populácie (mladší školský vek – 2, SŠ – 6, VŠ – 2). Ďalšiu časť vzorky tvorili mladí ľudia, ktorých hodnotové orientácie analyzovalo 7 prác. Ostatnými skúmanými *subjektmi* boli podnikateľky, policajti, seniori a manželia. Zvyšné témy boli formulované skôr všeobecne, so zameraním sa napríklad na národný štát, vplyv médií na hodnotové orientácie a riziká hodnotových orientácií. Na základe analyzovaných údajov možno konštatujúco predpokladať, že témy boli formulované v nadväznosti na študijné odbory daných univerzít, o ktorých ešte budeme diskutovať v nasledujúcich častiach textu.

Okrem piatich prác, ktoré boli teoretické (23 %), ostatné pozostávali z empirickej časti (77 %) s využitím *variabilných metód výskumu*. Dve z týchto prác boli zamerané kvalitatívne s aplikáciou prípadovej štúdie a pološtruktúrovaného interview. Prevažovala dotazníková metóda zisťovania hodnotových orientácií. Išlo buď o autorské dotazníky (7 výskumov), o validizované dotazníky (9 výskumov), alebo o ich kombináciu (v jednom prípade). Medzi použité validizované dotazníky patrili (*CRZP* 2016):

- *Schwartzov dotazník hodnotových portrétov "Portrait Values Questionnaire PVQ",*

[43] Pre tento tzv. užší pojem sme sa rozhodli preto, aby sme vyselektovali počet kvalifikačných prác, ktorý bol pri zadaní pojmu "hodnota" veľmi rozsiahly. Celkovo teda išlo o 599 prác z rôznych multidisciplinárnych vied, pričom na druhej strane, pri zadaní pojmu "hodnotové orientácie" sme dospeli k číslu 22.

- *Vonkomerov dotazník na zisťovanie hodnotových orientácií, postojov k hodnotám a motivácie výkonu tzv. "HO – PO – MO",*
- *Rosenbergova sebahodnotiaca škála* (1965), *sociometrický test*, *NLO päť faktorový osobnostný inventár*, *Index kvality manželstva "QMI".*

Osem slovenských univerzít sa zaoberá problematikou hodnotových orientácií, čo napĺňa odpoveď na druhý formulovaný cieľ analýzy záverečných prác. Ide o nasledujúce univerzity (*CRZP* 2016): o *Univerzitu Konštantína Filozofa v Nitre* (ďalej UKF NI), o *Univerzitu Komenského v Bratislave* (ďalej UK BA), o *Prešovskú univerzitu v Prešove* (ďalej PU PO), o *Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom* (ďalej DTI DUBN), o *Univerzitu sv. Cyrila a Metoda v Trnave* (ďalej UCM TT), o *Univerzitu Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach* (ďalej UPJŠ KE), o *Akadémiu Policajného zboru v Bratislave* (ďalej APZ BA) a napokon o *Univerzitu Mateja Bela v Banskej Bystrici* (ďalej UMB BB). Nasledujúci graf zobrazuje percentuálne zastúpenie záverečných prác na spomínaných univerzitách. Môžeme vidieť, že najvyššie zastúpenie má UKF NI (32 %).

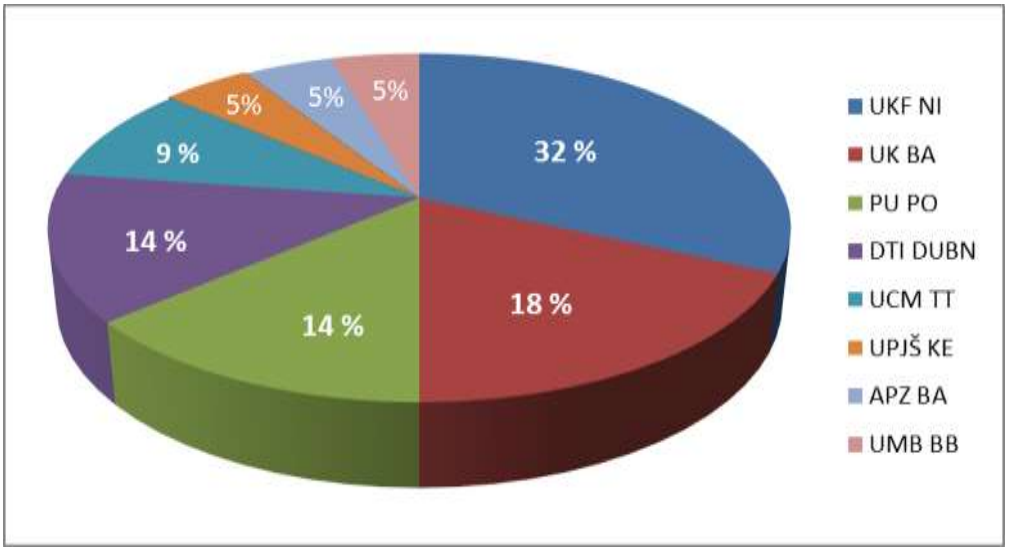

Graf č. 1: *Percentuálny počet záverečných prác v oblasti hodnotových orientácií na jednotlivých univerzitách v SR*

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy dostupných výskumných dát sa domnievame, že interdisciplinárny rozmer hodnôt a hodnotových orientácii zabezpečujú prevažne variabilné študijné odbory jednotlivých univerzít, ktoré prezentuje *Obr. č. 1*. Je potrebné skonštatovať, že poprednú priečku v počte študijných odborov, fokusujúcich na výskum hodnôt a hodnotových orientácií, zastáva opäť UKF NI.

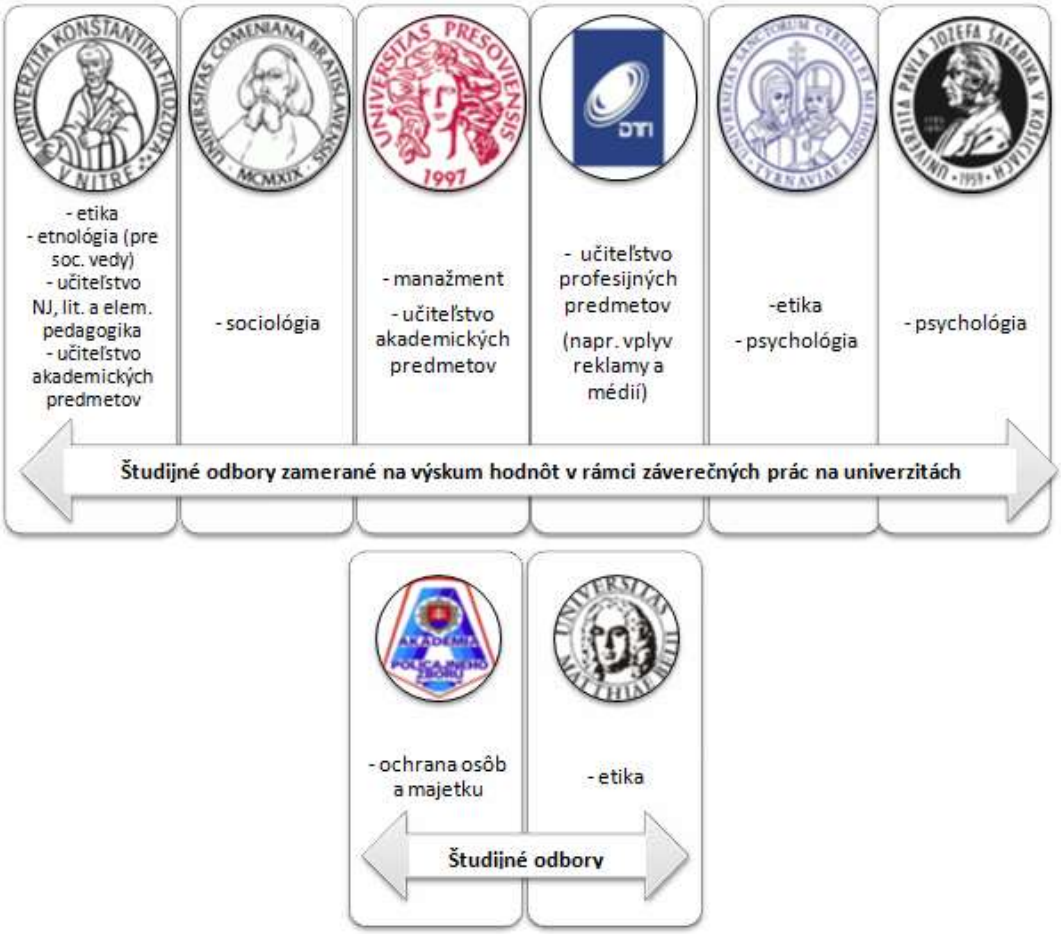

Obr. č. 1: *Prehľad študijných odborov na jednotlivých slovenských univerzitách zameraných na výskum hodnotových orientácií*

Zdroj: vlastné spracovanie

Ostatným cieľom bolo zistiť a vytvoriť zoznam odborníčok a odborníkov venujúcich sa problematike hodnotových orientácií v akademickom prostredí (*Obr. č. 2*).

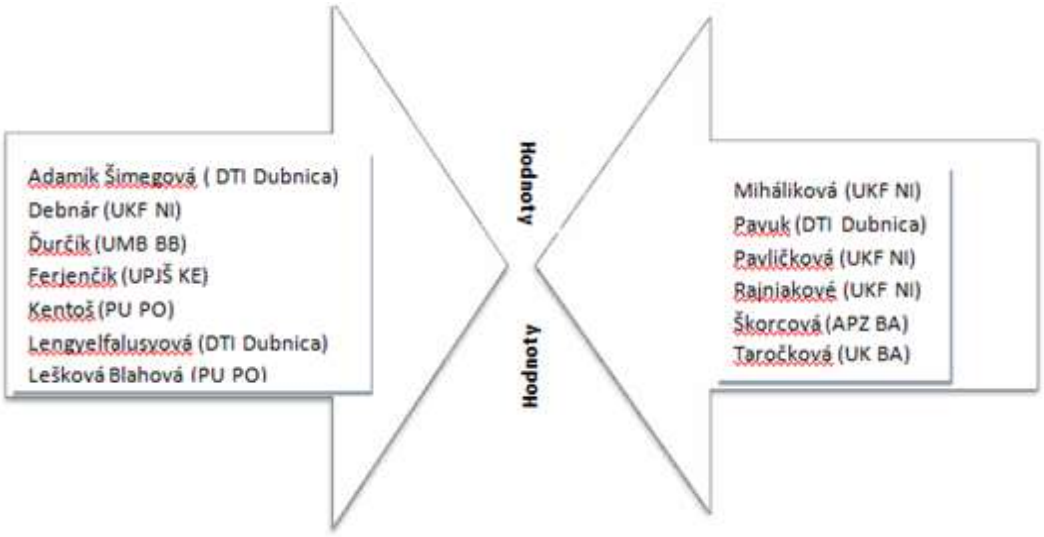

Obr. č. 2: *Zoznam školiteliek a školiteľov záverečných prác v oblasti hodnotových orientácií v multidisciplinárnom kontexte*

Zdroj: vlastné spracovanie

Veľmi významnú oblasť bazálneho výskumu hodnôt predstavujú *dizertačné práce*[44]. Pri hľadaní dizertačných prác sme museli mierne prispôsobiť vyhľadávacie kritéria. Do názvu sme zadali pojem *„hodnoty"* a za typ práce sme zvolili *dizertačná*. Fokusovali sme sa na *všetky práce*, nielen na práce zverejnené. Po zadaní týchto podmienok sme dospeli k *28 dizertačným prácam*. Na základe analýzy kvalifikačných prác sme dospeli k zisteniu, že téme hodnôt sa venujú nasledujúce značne *variabilné študijné* (prevažne technické) *odbory* usporiadané podľa počtu prác:

- ekonomické (finančný manažment, podnikový manažment a pod.) v počte 6,
- stavebníctvo – 4,
- *systematická filozofia* – 2,
- *sociálna práca* – 2,
- silnoprúdová elektrotechnika – 1,
- architektúra a urbanizmus – 1,
- genetika – 1,
- špeciálna rastlinná produkcia – 1,
- veterinárna chirurgia – 1,
- výživa – 1,
- synekológia – 1,
- priemyselné inžinierstvo – 1,
- teória politiky – 1,
- krajinárstvo – 1,
- výtvarné umenie a architektúra – 1,
- slovenský jazyk a literatúra – 1,
- *sociológia* – 1,
- *psychológia* – 1.

Za účelom naplnenia cieľov analýzy kvalifikačných prác sme vyselektovali štyri študijné odbory (zvýraznené boldom) pojednávajúce o interdisciplinárnych aspektoch hodnôt. *V systematickej filozofii* Bednáriková (2012) prináša do vedeckej komunity tému *Hodnôt slovenského enviromentálneho hnutia* a Husárik (2015) z UCM TT sa orientuje na *Etiku a hodnoty sociálnej práci*. *V sociológii* Gál (2013) skúma *náboženské hodnoty vo farskom spoločenstve v Nitre.* Hulmanová (2013) z *Trnavskej univerzity v odbore psychológia* prišla s dizertačnou prácou nazvanou *Hodnoty v pracovnej činnosti vo vzťahu k spokojnosti u zamestnancov a dobrovoľníkov vo vybraných organizáciách.* A napokon, *v študijnom odbore sociálna práca* sme zaznamenali dve dizertačné práce z UKF Ni a z *Katolíckej univerzity v Ružomberku*. Autor Kati (2012) sa zameriaval na *Hodnoty marginalizovaných Rómov*

[44] Podľa Meška, Katuščáka a Bernadiča (2004, s. 163) majú *„charakter kvalifikačnej, vedeckej písomnej práce, v ktorej doktorand na základe priebežného výskumu a s využitím bohatého dokladového materiálu, ako aj vedeckých metód preukazuje schopnosť a pripravenosť samostatne vedecky a tvorivo pracovať v oblasti výskumu alebo vývoja, resp. pripravenosť na samostatnú teoretickú a tvorivú umeleckú činnosť, na riešenie teoretických i praktických problémov vedného odboru".*

na Slovensku, o rok neskôr sa Pattie (2013) venovala *najpreferovanejším hodnotám stredoškolskej mládeže v USA* (in: *CRZP* 2016).

Na základe analýzy prác sme dospeli k záveru, že okrem jednej z vyselektovaných kvalifikačných prác, ostatné nie sú sprístupnené v komplexnej verzii (iba s uvedením abstraktov). Medzi výskumné metódy a metodiky výskumov menovaných dizertačných prác patrili nasledujúce (*CRZP* 2016):

- štandardizovaný dotazník *Human Value Scale,*
- pološtrukturovaný rozhovor,
- kvalitatívna obsahová analýza,
- dvojfaktorová analýza rozptylu,
- *Škála preferencie hodnôt* (Popielski 1991, in: Hulmanová 2013),
- *Minnesotský dotazník spokojnosti* (Weiss et al. 1967, in: Hulmanová 2013),
- *Dotazník spokojnosti a frustrácie* (Dôležitosť, spokojnosť a index nespokojnosti – tzv. *DUSIN* (Mikšík 2004, in: Hulmanová 2013).

V nasledujúcom texte sa budeme špecificky venovať problematike hodnôt v medziach sociálnej práce.

2. Oblasť bazálneho výskumu v oblasti hodnôt v rámci záverečných a kvalifikačných prác na slovenských univerzitách v študijnom odbore sociálna práca

Ďalšiu oblasť bazálneho výskumu v oblasti hodnôt tvorili bakalárske, magisterské a rigorózne práce so špecifickým zameraním sa na študijný odbor sociálna práca.

Postup vyhľadávania spomínaných prác bol obdobný ako v prípade prvej oblasti bazálneho výskumu. Za *kriteriálne požiadavky* výberu záverečných a kvalifikačných prác prostredníctvom *CRZP* (2016) sme zvolili nasledovné:

- za názov hľadaného pojmu sme určili pojem *"hodnoty"* [45],
- za študijný odbor sme vybrali odbor s označením *7561 sociálna práca,*
- rok odovzdania sme vymedzili intervalom rokov *2006 až 2016,*
- jazykom bola *slovenčina*,
- selektovali sme možnosť zobrazenia výlučne *zverejnených prác*.

Na základe vymedzených kritérií vyhľadávania bolo našim *cieľom:*

- zistiť *počet a vytvoriť zoznam* (s uvedením názvu témy, mena autora a autorky, mena školiteľky a školiteľa, roku vydania, názvu univerzity a jej fakulty) *všetkých uverejnených záverečných a kvalifikačných prác* zameraných na problematiku hodnôt na *Slovensku* za obdobie rokov 2006 – 2016 v študijnom odbore sociálna práca. V rámci prvého cieľa sme sa fokusovali aj na vymedzenie aplikovanej metodológie (v prípade prác s empirickou časťou),
- zistiť, *ktorá univerzita a v rámci akej fakulty sa venuje* výskumu hodnôt,

[45] Zaujímavosťou vo výskume bolo, že pri vyhľadávaní prác a zadaní pojmu "hodnotové orientácie" nebola nájdená žiadna zhoda. Práve preto sme sa rozhodli pre výber pojmu "hodnota", keďže ide o termín tzv. širší. V tomto prípade sme našli zhodu v 26-tich kvalifikačných prácach.

- zistiť *zastúpenie odborníčok a odborníkov na slovenských univerzitách / VŠ*, ktorí sú školiteľkami a školiteľmi záverečných (bakalárskych, magisterských, dizertačných) a kvalifikačných (rigoróznych) prác a vytvoriť ich zoznam.

Za obdobie rokov 2006 – 2016 z celkového počtu *26* nájdených *záverečných a kvalifikačných prác* zaoberajúcich sa hodnotami (v študijnom odbore sociálna práca), tvorí 13 bakalárskych, 10 magisterských a 3 rigorózne práce.

Vo vzťahu k *tematickému zameraniu záverečných a kvalifikačných prác* možno vymedziť nasledujúce zhrnutia. Rigorózne, magisterské a bakalárske práce smerovali k viacerým *cieľovým skupinám*. V prevažnej časti k rodine, ďalej k dlhodobo chorým osobám a hospicovej starostlivosti, k ľuďom so zdravotným postihnutím, k učňovskej mládeži, žiakom, deťom a napokon, jedna práca bola venovaná problematike rómskych komunít. Šesť záverečných a kvalifikačných prác bolo explicitne (v názve) zameraných na oblasť hodnôt (prevažne etických) v sociálnej práci. Ďalšie oblasti tvorilo kresťanstvo, zdravie a starostlivosť oň, sociálne služby, vplyv globalizácie a médií na hodnoty. Je potrebné podotknúť, že najväčšia pozornosť bola tematike hodnôt v rôznych interdisciplinárnych poňatiach venovaná od roku 2012 po súčasnosť.

Z metodologického hľadiska je potrebné skonštatovať, že 65 % záverečných a kvalifikačných prác boli teoretické štúdie a zvyšných 35 % obsahovali aj empirickú časť. V troch prípadoch bola empirická časť označená ako prieskum, ostatné niesli pomenovanie výskum. V štyroch bakalárskych prácach sme identifikovali návrhy výskumov, ktoré boli identifikované výlučne na *Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave*. Prevaha kvantitatívne dizajnovaných výskumov bola v empirických častiach príznačná, a to najmä využitím vlastných autorských dotazníkov venujúcich sa hodnotám v kontexte vybraných cieľových skupín (napr. *Dotazník názorov seniorov na rozvojové úlohy v seniorskom veku*). Jedna rigorózna práca využila možnosť integratívneho prístupu vo výskume v zmysle kombinácie kvantitatívnej metódy s kvalitatívnou, konkrétne dotazníkovej metódy s metódou Focus groups. V dvoch záverečných prácach bola zachytená kvalitatívna metóda hĺbkového rozhovoru s pološtruktúrovanou schémou.

Na základe analýzy záverečných a kvalifikačných prác uverejnených v *CRZP* (2016) v rozmedzí rokov 2006 až 2016 sme zistili, že výskumom hodnôt v podmienkach *Slovenskej republiky* v študijnom odbore sociálna práca sa zaoberá *šesť univerzít / vysokých škôl* menovite: *Trnavská univerzita v Trnave* (ďalej TRUNI TR), *Vysoká škola Danubius / Sládkovičovo* (ďalej VŠ Sládkovičovo BA), *Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety* (ďalej VŠsvA BA), *Prešovská univerzita v Prešove* (ďalej PU PO), *Katolícka univerzita v Ružomberku* (ďalej KU RU) a *Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach* (ďalej UPJŠ KE). Najvyšší podiel záverečných prác zameraných na hodnoty v rovnakom percentuálnom zastúpení 27 % (7 prác) má TRUNI TR a VŠ Sládkovičovo BA. Na treťom mieste sa umiestnila VŠsvA BA v počte piatich prác, na ďalších priečkach PU PO so štyrmi prácami, KU RU s dvoma prácami a na ostatnom mieste s jednou prácou skončila UPJŠ KE (pozri *Graf č. 2*).

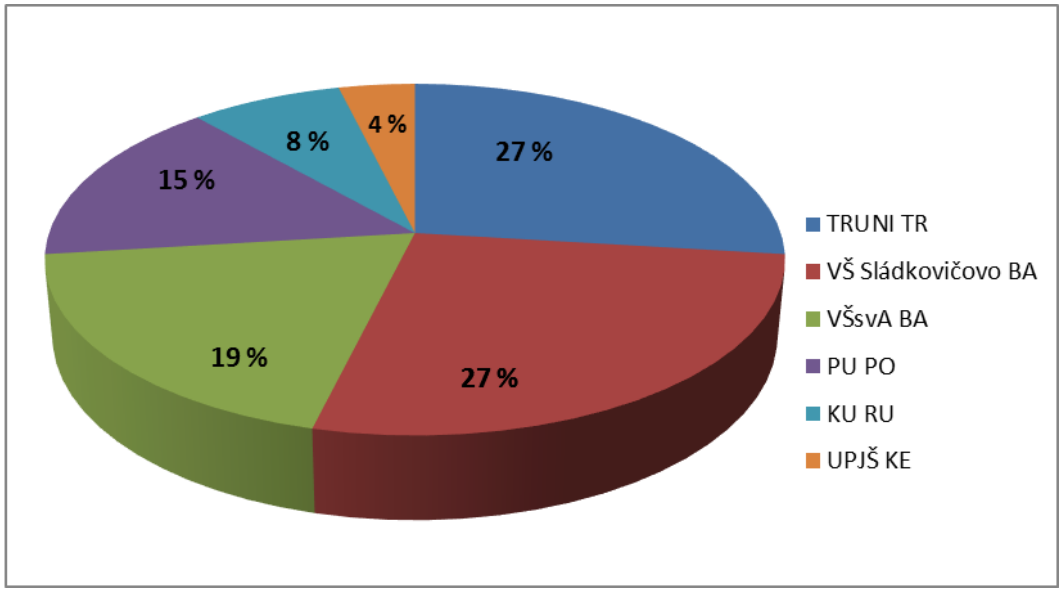

Graf č. 2: *Počet záverečných prác v oblasti hodnôt na jednotlivých slovenských univerzitách / VŠ*

Zdroj: vlastné spracovanie

Druhým cieľom analýzy *CRZP* bolo zistiť, ktorá univerzita / VŠ a v rámci akej fakulty sa venuje výskumu hodnôt. Na prvú časť tohto cieľa sme zodpovedali v predchádzajúcom texte. Z dôvodu sprehľadnenia prezentovaných výsledkov sme sa rozhodli graficky odpovedať *Obr. č. 3* aj na tretí cieľ mapujúci mená odborníčok a odborníkov personálne zastúpených na daných univerzitách / VŠ.

Obr. č. 3: *Personálne obsadenie školiteliek a školiteľov záverečných a kvalifikačných prác na jednotlivých fakultách v rámci slovenských univerzít / VŠ zameraných na výskum hodnôt v odbore sociálna práca*

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe prezentovaného, je možné generalizovane skonštatovať, že vo výskume v rámci záverečných a kvalifikačných prác sú využívané variabilné metódy skúmania, avšak v prevažujúcej miere kvantitatívne, dotazníkové (vo väčšine prípadov štandardizované) formy.

Záver

Hodnoty a hodnotové orientácie sa bytostne dotýkajú každého človeka, každého klienta sociálnej práce, každého sociálneho pracovníka a pracovníčky, vedca a vedkyne, každej matky a otca, môže preto slúžiť ako inšpirácia pre všetkých, v zmysle získania holistického a interdisciplinárneho pohľadu na hodnoty a hodnotové orientácie, ktoré pre ne nie sú (v dnešnej uponáhľanej hypermoderne) ľahostajné.

Téme hodnotových orientácií sa v multidisciplinárnom kontexte, od roku 2006 doposiaľ, venovalo 22 záverečných prác (7 bakalárskych a 15 magisterských prác) a 28 dizertačných prác. Prevažná väčšina tém sa zaoberala hodnotovými orientáciami študentskej populácie. Ďalšiu časť vzorky tvorili mladí ľudia, podnikateľky, policajti, seniori a manželia. V prácach boli aplikované variabilné metódy výskumu, dominovala dotazníková metóda zisťovania hodnotových orientácií, menovite *Schwartzov dotazník hodnotových portrétov* (Schwartz 1992, in: *CRZP* 2016) a *Dotazník na zisťovanie hodnotových orientácií, postojov k hodnotám a motivácie výkonu tzv. "HO – PO – MO"* (Vonkomer 1991, in: *CRZP* 2016) a ďalšie. Osem slovenských univerzít sa zaoberá problematikou hodnotových orientácií. Interdisciplinárny rozmer hodnôt a hodnotových orientácii zabezpečujú značne variabilné študijné odbory jednotlivých univerzít.

V študijnom odbore sociálna práca z celkového počtu 26 nájdených záverečných a kvalifikačných prác zaoberajúcich sa hodnotami tvorilo 13 bakalárskych, 10 magisterských a 3 rigorózne práce smerujúce k viacerým cieľovým skupinám (k rodine, k dlhodobo chorým osobám a hospicovej starostlivosti, k ľuďom so zdravotným postihnutím, k učňovskej mládeži, žiakom, deťom a problematike rómskych komunít). Šesť univerzít (vysokých škôl) skúma oblasť hodnôt, a to menovite: *Trnavská univerzita v Trnave*, *Vysoká škola Danubius (Sládkovičovo)*, *Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety*, *Prešovská univerzita v Prešove, Katolícka univerzita v Ružomberku* a *Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach*. Z metodologického hľadiska je potrebné skonštatovať, že 65 % záverečných a kvalifikačných prác boli teoretické štúdie a zvyšných 35 % obsahovali aj empirickú časť. Prevaha kvantitatívne dizajnovaných výskumov bola v empirických častiach príznačná, a to najmä využitím vlastných autorských dotazníkov venujúcich sa hodnotám v kontexte vybraných cieľových skupín (napr. *Dotazník názorov seniorov na rozvojové úlohy v seniorskom veku*).

Prílohy

Príloha A. Zoznam zverejnených záverečných prác v prvom a druhom stupni vysokoškolského štúdia od roku 2006 – 2016 zameraných na hodnotové orientácie v multidisciplinárnom kontexte

č.	typ	autor / ka	školiteľ / ka	názov	rok	študijný odbor	univerzita / VŠ
1	Bc.	Chomová	Schenk	*Hodnotové orientácie mladých ľudí*	2013	sociológia	UK Bratislava
2	Bc.	Hudec	Škorcová	*Hodnotové orientácie mladých policajtov*	2015	ochrana osôb a majetku	APZ Bratislava
3	Bc.	Rešetárová	Ferjenčík	*Hodnotové orientácie stredoškolákov a ich vzťah k sebaúcte, sociálnej pozícii a prospec*	2015	psychológia	UPJŠ Košice
4	Bc.	Stegmannová	Taročková	*Hodnotové orientácie študentov stredných škôl*	2015	psychológia	UK Bratislava
5	Bc.	Fabry	Taročková	*Hodnotové orientácie vysokoškolákov v postmodernom svete*	2014	psychológia	UK Bratislava
6	Bc.	Podoboová	Mihálíková	*Riziká sprevádzajúce hodnotové orientácie*	2013	etika	UKF Nitra
7	Bc.	Kováč	Lengyelfalusyová	*Vplyv reklamy a médií na hodnotové orientácie mladých ľudí*	2013	učiteľstvo profesijných predmetov	DTI Dubnica
8	Mgr.	Simanová	Ďurčík	*Hodnotové orientácie a národný štát 21. storočia*	2016	etika	UMB BB
9	Mgr.	Krnáčová	Rajniaková, Mládek Jarniaková	*Hodnotové orientácie a ich prejavy v bežnom živote žien – podnikateliek*	2013	etnológia (aj pre sociálne vedy)	UKF Nitra
10	Mgr.	Kocák	Schenk	*Hodnotové orientácie mladých ľudí*	2016	sociológia	UK Bratislava
11	Mgr.	Šutáková	Kentoš	*Hodnotové orientácie pracovníkov podľa úrovne riadenia*	2012	manažment	PU Prešov
12	Mgr.	Bednáriková	Debnár	*Hodnotové orientácie seniorov*	2015	etika	UKF Nitra
13	Mgr.	Mikulová	Taročková	*Hodnotové orientácie stredoškolskej mládeže vo vzťahu k osobnostným faktorom*	2015	psychológia	UCM Trnava
14	Mgr.	Porvazník	Pavuk	*Hodnotové orientácie stredoškolskej mládeže z hľadiska zdravotnej výchovy*	2013	učiteľstvo profesijných predmetov	DTI Dubnica
15	Mgr.	Boháčová	Kentoš	*Hodnotové orientácie študentov manažmentu*	2013	manažment	PU Prešov
16	Mgr.	Chalitovič	Mihálíková	*Hodnotové orientácie v procese výchovy a vzdelávania*	2013	učiteľstvo NJ a literatúry a etickej výchovy	UKF Nitra
17	Mgr.	Lengerová	Adamík Šimegová	*Hodnotové orientácie žiakov vybranej strednej školy*	2014	učiteľstvo profesijných predmetov	DTI Dubnica
18	Mgr.	Molnárová	Pavličková	*Hodnoty a hodnotové orientácie detí mladšieho školského veku*	2016	predškolská a elem. pedagogika	UKF Nitra
19	Mgr.	Hošová	Pavličková	*Hodnoty a hodnotové orientácie detí nižšieho sekundárneho stupňa*	2016	učiteľstvo akademických predmetov	UKF Nitra
20	Mgr.	Lukačíková	Taročková	*Kvalita manželského vzťahu a hodnotové orientácie*	2013	psychológia	UCM Trnava
21	Mgr.	Apjár	Lešková Blahová	*Potreba environmentálnej výchovy na školách SR, jej stratégie a hodnotové orientácie*	2015	učiteľstvo akademických predmetov	PU Prešov
22	Mgr.	Bojňanský	Mihálíková	*Vplyv médií na hodnotové orientácie človeka*	2013	etika	UKF Nitra

Zdroj: *CRZP* 2016, upravené autorkami

Príloha B. Zoznam dizertačných prác zameraných na hodnoty od roku 2006 – 2016 v multidisciplinárnom kontexte

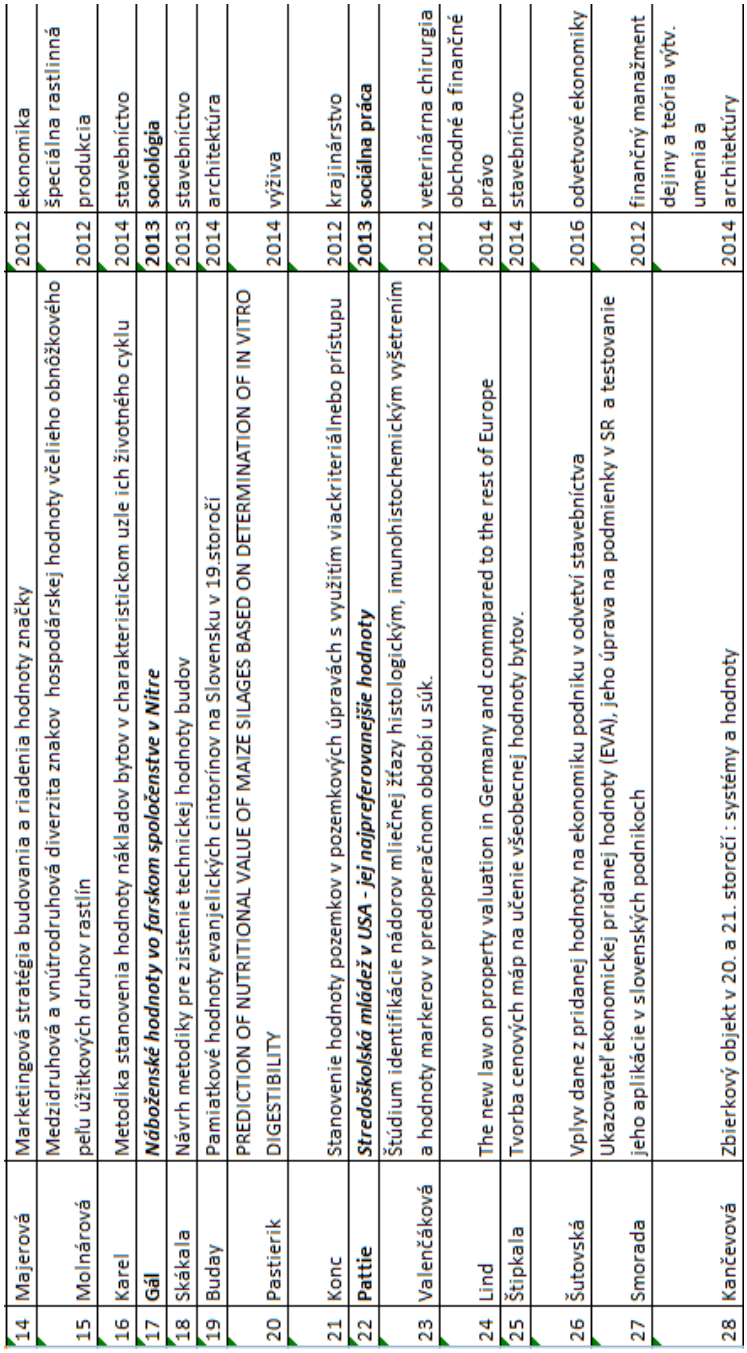

14	Majerová	Marketingová stratégia budovania a riadenia hodnoty značky	2012	ekonomika
15	Molnárová	Medzidruhová a vnútrodruhová diverzita znakov hospodárskej hodnoty včelieho obnôžkového peľu úžitkových druhov rastlín	2012	špeciálna rastlinná produkcia
16	Karel	Metodika stanovenia hodnoty nákladov bytov v charakteristickom uzle ich životného cyklu	2014	stavebníctvo
17	Gál	***Náboženské hodnoty vo farskom spoločenstve v Nitre***	**2013**	**sociológia**
18	Skákala	Návrh metodiky pre zistenie technickej hodnoty budov	2013	stavebníctvo
19	Buday	Pamiatkové hodnoty evanjelických cintorínov na Slovensku v 19.storočí	2014	architektúra
20	Pastierik	PREDICTION OF NUTRITIONAL VALUE OF MAIZE SILAGES BASED ON DETERMINATION OF IN VITRO DIGESTIBILITY	2014	výživa
21	Konc	Stanovenie hodnoty pozemkov v pozemkových úpravách s využitím viackriteriálnebo prístupu	2012	krajinárstvo
22	**Pattie**	***Stredoškolská mládež v USA - jej najpreferovanejšie hodnoty***	**2013**	**sociálna práca**
23	Valenčáková	Štúdium identifikácie nádorov mliečnej žľazy histologickým, imunohistochemickým vyšetrením a hodnoty markerov v predoperačnom období u súk.	2012	veterinárna chirurgia
24	Lind	The new law on property valuation in Germany and commpared to the rest of Europe	2014	obchodné a finančné právo
25	Štipkala	Tvorba cenových máp na učenie všeobecnej hodnoty bytov.	2014	stavebníctvo
26	Šutovská	Vplyv dane z pridanej hodnoty na ekonomiku podniku v odvetví stavebníctva	2016	odvetvové ekonomiky
27	Smorada	Ukazovateľ ekonomickej pridanej hodnoty (EVA), jeho úprava na podmienky v SR a testovanie jeho aplikácie v slovenských podnikoch	2012	finančný manažment
28	Kančevová	Zbierkový objekt v 20. a 21. storočí : systémy a hodnoty	2014	dejiny a teória výtv. umenia a architektúry

Zdroj: *CRZP* 2016, upravené autorkami

Príloha C. Zoznam zverejnených záverečných prác od roku 2006 – 2016 zameraných na hodnoty v sociálnej práci v SR

č.	typ	autor / ka	školiteľ / ka	názov	rok	VŠ / univerzita	Fakulta
1	Rigo	Koščaková	Bursová	*Hodnoty v živote človeka a ich vplyv na rodinu*	2013	KU Ružomberok	teologická
2	Rigo	Földes	neuvedený	*Etika a hodnoty v sociálnej práci*	2014	VŠ Danubius BA	soc. štúdií
3	Rigo	Onofrej	neuvedený	*Etika a hodnoty sociálnej práce*	2013	VŠ Sládkovičovo	soc. štúdií
4	Mgr.	Vladárová	Šebestová	*Hodnoty v prostredí sociálnych služieb*	2014	VŠ Sládkovičovo	soc. štúdií
5	Mgr.	Haľama	Kövérová	*Hodnoty, normy a vzorce správania v rómskych komunitách*	2013	VŠ Sládkovičovo	soc. štúdií
6	Mgr.	Viravec	Župina	*Vplyv globalizácie na etické hodnoty kresťanstva*	2012	PU v Prešove	Pravoslávno boh.
7	Mgr.	Senderáková	Župina	*Vplyv globalizácie na etické hodnoty kresťanstva*	2013	PU v Prešove	Pravoslávno boh.
8	Mgr.	Tomášová	Macák	*Uznávané hodnoty súčasnou rodinou*	2013	KU Ružomberok	teologická
9	Mgr.	Bednáriková	Javorský	*Sociálne vnímanie rodiny dospievajúcimi žiakmi a ich hodnoty*	2013	VŠsvA BA	Nové Zámky
10	Mgr.	Mihaličková	Kráľová	*Rodina ako sociálna inštitúcia a jej hodnoty v predstavách mladých ľudí*	2015	TRUNI Trnava	zdrav. a soc. práca
11	Mgr.	Marková	Grey	*Vybrané etické hodnoty a princípy v sociálnej práci*	2013	VŠsvA BA	Bratislava
12	Mgr.	Ščecinová	Machalová	*Hodnoty, sociálne potreby a životná spokojnosť dlhodobo chorých osôb*	2014	PU v Prešove	Pravoslávno boh.
13	Mgr.	Pudmericzký	Krajčíková	*Hodnoty altruizmu v systéme hospicovej sociálnej práce*	2013	VŠsvA BA	Bratislava
14	Bc.	Rišian	Hunyadiová	*Vplyv médií na hodnoty v rodine*	2013	VŠsvA BA	Prešov
15	Bc.	Štefániková	Brnula	*Etické princípy a hodnoty sociálnej práce v dejinných reflexiách*	2014	VŠ Sládkovičovo	soc. štúdií
16	Bc.	Beňová	Dávideková	*Ľudská dôstojnosť a etické hodnoty v sociálnej práci*	2013	TRUNI Trnava	zdrav. a soc. práca
17	Bc.	Čičková	Turanský	*Podiel rodiny na výchove dieťaťa k zmysluplnému využívaniu hodnoty času*	2013	VŠsvA BA	Žilina
18	Bc.	Prejsová	Šebestová	*Zdravie a starostlivosť o zdravie ako individuálne spoločenské hodnoty*	2012	VŠ Sládkovičovo	soc. štúdií
19	Bc.	Rusiňák	Kochan	*Krátky pohľad na hodnoty a hodnotovú orientáciu*	2014	PU v Prešove	Pravoslávno boh.
20	Bc.	Horečná	Slaná	*Hodnoty v sociálnej práci k ľuďmi so zdravotným postihnutím*	2014	TRUNI Trnava	zdrav. a soc. práca
21	Bc.	Benčič	Šarkan	*Hodnoty kresťanskej rodiny*	2014	TRUNI Trnava	zdrav. a soc. práca
22	Bc.	Valachová	Mlynarčík	*Hodnoty evanjeliového posolstva v sociálnej práci*	2013	VŠsvA BA	Žilina
23	Bc.	Jobbová	Patyi	*Ľudská dôstojnosť a etické hodnoty v sociálnej práci*	2015	TRUNI Trnava	zdrav. a soc. práca
24	Bc.	Palečková	Šlosár	*Hodnoty a hodnotová orientácia učňovskej mládeže*	2013	UPJŠ KE	FF
25	Bc.	Medvidová	Bánovčinová	*Rodina a jej hodnoty vnímané mladými*	2016	TRUNI Trnava	zdrav. a soc. práca
26	Bc.	Mikulovič	Dávideková	*Etické princípy a hodnoty v profesii sociálnej práce*	2013	TRUNI Trnava	zdrav. a soc. práca

Zdroj: *CRZP* 2016, upravené autorkami

Zoznam bibliografických odkazov

BAUMAN, Zygmund, 2005. *Individualizovaná společnost.* Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1195-X.

CRZP 2016 [online]. [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: http://www.crzp.sk/crzpopacxe?fn=*searchform

HAYESOVÁ, Nicky, 2013. *Základy sociální psychologie.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0534-0.

KONDRLA, Peter, 2007. *Filozofia hodnôt v 19. storočí.* Nitra: FF UKF. ISBN 80-8094-027-4.

KONDRLA, Peter et al., 2013. *Tri aspekty skúmania hodnôt.* Ljubljana: KUD Apokalipsa. ISBN 978-961-6894-29-6.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2006. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života.* Praha: Grada. ISBN 80-247-1370-5.

LAJČIAKOVÁ, Petra a Andrea BLAŠČÍKOVÁ, 2003. Pohľad na hodnotovú orientáciu mladých ľudí. In: S. GÁLIK, ed. *Hodnotové aspekty súčasného sveta: Zborník príspevkov z interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej v dňoch 18. – 19. septembra 2009 v Nitre* [online]. Nitra: FF UKF v Nitre, s. 292 – 296 [cit. 2016-11-06]. ISBN 80-89018-57-2. Dostupné z: http://www.sfz.sk/sites/default/files/zborniky/2003_Hodnotove_aspekty_sucasneho_sveta.pdf

MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Marián BERNADIČ, 2004. Charakteristika jednotlivých druhov školských, záverečných, kvalifikačných a iných písomných prác. In: D. Meško et al. *Akademická príručka.* Martin: Osveta, s. 160 – 171. ISBN 80-8063-150-6.

MIHÁLIKOVÁ, Ivana, 2013. *Hodnoty ako východiská a ciele.* Nitra: UKF-FF. ISBN 978-80-558-0526-9.

Kontakt na autorky: *Mgr. Lívia Pížová, Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov, Slovenská republika; e-mailová adresa: pizovalivia@centrum.sk, Prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov, Slovenská republika; e-mailová adresa: beata.balogova@ff.unipo.sk*